

رسالت دولت آینده در برابر چالش‌های انرژی

رضا کربلایی

دادن مردم در عرصه‌های گوناگون فعالیت، مدیریت و نظارت همگانی در بخشهای تولید و توزیع و مصرف انرژی نیازمند فراهم آوردن چارچوب حقوقی و قانونی و راهکارهای اجرایی متنق و مطمئن است. امروز فرصتی تاریخی پدید آمده است تا دولت آینده با تدبیر و دوراندیشی و کلان‌نگری عزم ملی فراهم آورده و با مطرح کردن دشواری‌ها و فرصت‌ها و تهدیدها، مردم را در پیشبرد اهداف عالیه نظام مشارکت واقعی دهد. اما این پایان راه نیست که آغاز راهی است دشوار اما شدنی.

تامل و تدبیر در سیاست‌های کلان نظام مقدس جمهوری اسلامی در عرصه انرژی نشان می‌دهد که دولت آینده باید با آشکار کردن راه‌های انرژی ایران به تدوین راه‌های روشنی بیندیشد که برآیند آن کارآمد کردن ساختارهای کنونی و اصلاح فرایندهای تصمیم‌سازی، تصمیم‌گیری و تصدی‌گری‌ها باشد. امروز توسعه صیانتی میادین مشترک نفت و گاز بین ایران و همسایگان، دور شدن از سیاست خام‌فروشی و تبدیل شدن به بازیگر فعال در بازار پررونق فرآورده‌های نفتی و حامل‌های انرژی در عرصه منطقه و حتی جهان دیگر با ساختارهای کهنه دولت گرامیسر نخواهد شد. از این رو باید دولت از سر سفره نفت برخیزد تا بخش غیر دولتی با سرمایه‌گذاری و مدیریت رقابتی، کارآمدی خویش را نشان دهد. آیا فضای کسب و کار در عرصه انرژی ایران مساعد است؟ آیا شاخص‌های انرژی ژئام نوید بخشی را پیش روی بخش غیر دولتی قرار می‌دهد؟ آیا ایده دولت برای مشارکت دادن مردم در سرمایه‌گذاری‌های بالادستی و پایین دستی طرح‌های نفت و گاز و نیرو تجلی واقعی و پایدار و نهادینه شده پیدا خواهد کرد؟ آیا سطح مذاکرات و تفاهم‌نامه‌ها و توافق‌نامه‌های با شرکای خارجی ارتقای جدی‌تری پیدا خواهد کرد و آیا بخش خصوصی ایران اجازه واقعی و اطمینان بخش برای خودنمایی رقابت آمیز پیدا می‌کند؟ پرونده‌ای که پیش رو دارید، تلاش می‌کند راه‌های انرژی ایران را رمز گشایی کند تا دولت آینده بتواند به رسالت خویش عمل کند.

در بخش نخست تحلیلی با عنوان «سود نفت برای همه ایرانیان؛ دولت از مردم قرض می‌گیرد» با واکاوی ایده دولت نهم و رییس جمهور محمود احمدی‌نژاد می‌پردازد. در گزارش دیگری با تأمل در شاخص‌های کلان بخش انرژی ایران که در ترازنامه سال ۱۳۸۶ که به تازگی منتشر شده است، تلخ و شیرین انرژی ایران تقدیم می‌گردد. بخش «نقشه خیر» به ارزیابی همه شرکای خارجی ایران در گستره انرژی در سراسر گیتی نظر دارد. در ادامه تحلیلی از مسعود نیلی دکترای اقتصاد درباره چالش‌های کسب و کار انرژی در ایران و تحلیلی کوتاه با عنوان ایران و منشور انرژی اروپا می‌گردد.

با روشن شدن تکلیف پرونده انتخابات دهمین دوره ریاست جمهوری اسلامی ایران، اکنون این پرسش مطرح می‌شود که دولت آینده در برابر چالش‌های بخش انرژی به ویژه تهدیدها و فرصت‌های پیش رو چه رسالتی خواهد داشت و چه راهبردی برای ایستادن بر جایگاه نخست منطقه در افق ۱۴۰۴ باید در پیش بگیرد؟ کتمان نمی‌توان کرد که ایران در هر سه بخش تولید، توزیع و مصرف انرژی با دشواری‌هایی دست و پنجه نرم می‌کند و اکنون فرصتی است تا در آستانه دهه چهارم انقلاب اسلامی که دهه پیشرفت و عدالت نام دارد، افق روشن برای آینده ترسیم شود. راز دشواری‌های گستره انرژی در سه بخش تولید، توزیع و مصرف را می‌توان در دولتی بودن ساختار ناکارآمد مرکزی، غیر اقتصادی بودن بازار انرژی در نتیجه یارانه‌های سنگین انرژی، متاثر بودن بدنه مدیریتی عرصه انرژی از تحولات و تمایلات سیاسی و دیوان‌سالاری نابودکننده‌ای دانست که راه را برای حرکت در مسیر مطمئن دشوار می‌سازد. واقعیت مخاطره آمیز این است که تداوم روند کنونی توزیع و مصرف ناکارآمد انرژی می‌تواند دومین تولیدکننده نفت عضو سازمان کشورهای صادرکننده نفت (اوپک) و دومین دارنده ذخایر گازی جهان را به پرمصرف‌کننده ترین و اسراف‌کارترین از حیث شاخص‌های کلان از جمله شدت مصرف انرژی و بهره‌وری انرژی بدل سازد. به راستی اولویت‌ها چیست و راهکارها کدام است؟ آیا برنامه مدون و روشنی وجود دارد که تا پایان برنامه هشتم توسعه ایران دستکم تا ۱۰ سال آینده، دولت از برداشت و هزینه کردن درآمدهای ارزی ناشی از خام‌فروشی انرژی فارغ شود و چاه‌های نفت و گاز به روی بودجه عمومی دولت بسته شود؟ باید دولت آینده برای این پرسش روشن پاسخ شفاف بدهد که آیا منابع خدادادی انرژی کشور فقط برای تأمین انرژی و تأمین درآمدهای ارزی با فرایند موجود اطمینان بخش خواهد بود؟

هر چهار نامزد انتخابات ریاست جمهوری ایران از محمود احمدی‌نژاد تا میرحسین موسوی و محسن رضایی و مهدی کروبی تلاش کردند تا در کوران تبلیغات انتخابات دهم برنامه‌های خویش را پیش روی ملت بگذارند و در نهایت با مشارکت ۸۵ درصدی مردم در انتخابات و ریخته شدن نزدیک به ۴۰ میلیون رای به صندوق‌ها اکنون رییس جمهوری منتخب را انتظارها بسیار است. تأمین مطالبات مردم در عرصه انرژی بیش از همه در دهه چهارم انقلاب اسلامی نیازمند مشارکت دادن مردم در سرنوشت خویش است، از این رو دولت دهم می‌تواند به پشتوانه بی نظیر مردم بر بسیاری از چالش‌های بخش انرژی فایق آید و با مشارکت دادن مردم نایسمانی‌های موجود در تولید، توزیع و مصرف انرژی را بکاهد. اما مهم این است که چگونه این مهم شدنی است؟ مشارکت